

**Спеціальному доповідачу з питань правди, правосуддя та репарацій,
Пану Бернару Дуайме**

Шановний пан Дуайме,

У відповідь на Ваш заклик надати інформацію про економічні, соціальні та культурні права в контексті перехідного правосуддя, я хотів би спочатку висловити свою глибоку повагу і звернутися до наступних питань.

Масштабна дезорганізація, спричинена війною в Україні, серйозно вплинула на численні сектори, включаючи систему правосуддя країни, створивши безпрецедентні виклики. Наприклад, офіційні звіти свідчать, що з лютого 2022 року майже 10% судової інфраструктури було пошкоджено, а близько 20% судів були змушені закритись.

Незважаючи на ці виклики, українська система правосуддя продемонструвала неабияку стійкість, продовжуючи функціонувати, незважаючи на дефіцит фінансування та перебої в регулярному судочинстві. Ми схвалюємо поточні зусилля з реформування системи правосуддя та відданість боротьбі з корупцією. Забезпечення незалежності судової влади залишається критично важливим у будь-який час. Це включає в себе захист незалежності та безпеки адвокатів, підтримання функціональної автономії прокурорів та усунення їхніх повноважень щодо продовження строків тримання під вартою.

Тим часом, порушення соціальних та економічних прав під час війни в Україні суттєво вплинули на процес правосуддя перехідного періоду. Ці порушення поглиблюють соціальну нерівність у суспільстві, перешкоджають економічному відновленню та ускладнюють зусилля, спрямовані на досягнення всеосяжного правосуддя та примирення.

Порушення соціальних та економічних прав внаслідок війни в Україні призвело до таких проблем:

- 1. Руйнування інфраструктури:** Війна призвела до широкомасштабного руйнування життєво важливої інфраструктури, зокрема лікарень, шкіл і помешкань, порушивши доступ до охорони здоров'я, освіти та житла.

Станом на січень 2024 року загальна сума задокументованих збитків, завданих інфраструктурі України внаслідок повномасштабного вторгнення Росії, оцінюється в 155 мільярдів доларів США. Найбільша частка збитків припадає на житлові будинки - 37,5% або \$58,9 млрд, за ними йде інфраструктура - 23,4% або \$36,8 млрд.(1)

Збитки, завдані закладам охорони здоров'я, склали 3,12 млрд доларів США, причому щонайменше 1 203 медичні заклади були пошкоджені або зруйновані з початку повномасштабної війни. (2)

Сектор освіти також серйозно постраждав: 4 163 навчальні заклади зруйновано або пошкоджено станом на листопад 2024 року, що призвело до збитків на суму понад 6,8 мільярда доларів (3)

ГЕНЕРАЛЬНІ ПАРТНЕРИ

AEQUO ASTERS AVELLUM INTEGRITES

МІЖНАРОДНІ ПАРТНЕРИ

 GreenbergTraurig Linklaters WHITE & CASE

 LCF MORIS SAYENKO
KHARENKO Sokolovskiy
and Partners 20VB

ПАРТНЕР

 SLS LAW FIRM
GROUP

2. Вимушене переміщення: Мільйони людей були внутрішньо переміщені або стали біженцями, втративши свої домівки та засоби до існування, що підриває їхню економічну стабільність та доступ до соціальних послуг.

Станом на листопад 2024 року майже 4 мільйони людей були внутрішньо переміщені в межах України, тоді як 6,8 мільйона українських біженців були зареєстровані в усьому світі. Крім того, приблизно 14,6 мільйонів людей потребували гуманітарної допомоги у 2024 році (4). Більшість переміщених осіб - це жінки та діти, що робить їх особливо вразливими до експлуатації та торгівлі людьми.

3. Безробіття та економічна нестабільність: Війна спричинила значний економічний спад, що призвів до втрати робочих місць і зростання рівня бідності, ще більше посиливши соціальну напругу.

У 2022 році українська економіка втратила понад 30% ВВП. Хоча у 2023 та 2024 роках ситуація покращилася порівняно з 2022 роком, вона залишається критичною (5).

Станом на жовтень 2024 року рівень безробіття сягнув 14%, а в листопаді 2024 року в Україні було зафіксовано інфляцію на рівні 11% (6).

З початку повномасштабного вторгнення всі доходи державного бюджету України спрямовуються на оборону, а витрати на оборону становлять близько половини бюджету. Як наслідок, Україна повністю покладається на іноземну фінансову допомогу для покриття цивільних видатків державного бюджету, а потреба у зовнішньому фінансуванні у 2025 році оцінюється у 38,4 мільярда доларів США.

У 2024 році Україна вперше отримала кошти від заморожених російських активів: США надали грант у розмірі \$1 млрд. Це був перший транш у розмірі \$20 млрд у рамках більшого пакету фінансової підтримки на суму \$50 млрд (7). Хоча ці кошти є значними, вони залишаються значно меншими, ніж втрати, завдані війною.

4. Обмежений доступ до предметів першої необхідності: Бойові дії, що тривають, обмежують доступ до продовольства, чистої води та медикаментів. Це ставить під загрозу добробут постраждалого населення. Починаючи з 2022 року, багато регіонів України - особливо ті, що розташовані поблизу лінії зіткнення - були змушені жити без надійного доступу до їжі, води та електроенергії, під постійною загрозою обстрілів.

За даними Міжнародного комітету порятунку, руйнування джерел води у 2022 році залишило до 16 мільйонів людей без доступу до чистої води чи санітарії, що значно ризик захворювань, які передаються через воду (8).

За даними ПРООН, 13% усіх домогосподарств в Україні постраждали від війни. Після 2022 року частка домогосподарств, які залежать від державних трансфертів, зростає з 53% до 60%, а залежність від гуманітарної допомоги зростає з 1% до 21%. У 2023 році приблизно третина населення відчувала недостатнє споживання продуктів харчування. Крім того, 22% домогосподарств витрачали понад чверть свого місячного доходу на медичні послуги, а 11% молодих людей визначили відсутність доступу до якісних освітніх послуг як найбільш нагальну проблему у своєму житті (9).

ГЕНЕРАЛЬНІ ПАРТНЕРИ

AEQUO ASTERS AVELLUM INTEGRITES

МІЖНАРОДНІ ПАРТНЕРИ

 GreenbergTraurig Linklaters WHITE & CASE

 LCF MORIS SAYENKO
KHARENKO Sokolovskiy
and Partners 20VB

ПАРТНЕР

 SSI LAW FIRM
GROUP

5. Погіршення психічного здоров'я серед українців. Приблизно третина населення, включаючи 1,5 мільйона дітей, бореться з проблемами психічного здоров'я, такими як депресія, тривога та посттравматичний стресовий розлад. Розруха, спричинена війною, зруйнувала мережі підтримки, залишивши глибокий і довготривалий вплив (10).

У 2023 році кожне п'яте українське домогосподарство зіткнулося з проблемою продовольчої безпеки (11). Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу, що поєднує негайну гуманітарну допомогу з довгостроковими стратегіями економічного відновлення інфраструктури та створення ефективних правових механізмів для забезпечення справедливості та примирення під час перехідного періоду.

У світлі вищезазначеного, ми вважаємо, що необхідні наступні заходи для усунення триваючих порушень соціальних та економічних прав в Україні:

I. Привернути увагу ООН до збройних порушень соціальних та економічних прав.

Закликаємо Спеціального доповідача привернути увагу Організації Об'єднаних Націй до постійних та систематичних порушення соціальних та економічних прав українців під час незаконної агресії з боку Російської Федерації. Складається враження, що такі порушення навмисно використовуються Російською Федерацією як зброя для здійснення додаткового тиску на Україну. Ці порушення мають руйнівний вплив на українську економіку, підриваючи не лише її негайне відновлення, але й довгострокове здоров'я та добробут українського населення. Наслідки, включаючи ерозію генофонду нації та громадського здоров'я, потребуватимуть десятиліть для усунення. Усунення цих порушень має важливе значення для пом'якшення їхніх далекосяжних наслідків і забезпечення справедливості для тих, хто постраждав.

II. Наголосити на зобов'язанні Росії забезпечити повне відшкодування збитків.

Вкрай важливо, щоб Організація Об'єднаних Націй недвозначно підтвердила зобов'язання Росії повністю відшкодувати всі збитки, завдані внаслідок порушення нею соціальних та економічних прав під час війни. За необхідності, це має включати конфіскацію російських суверенних активів, розташованих у третіх країнах та юрисдикціях. На жаль, реалізація засобів правового захисту часто залежить від мінливої політичної волі держав-союзників, про що свідчать результати виборів в різних країнах з 2014 року, коли розпочалася агресія Росії проти України.

Чіткі офіційні заяви Організації Об'єднаних Націй можуть гарантувати, що стовпи перехідного правосуддя - особливо підзвітність і правосуддя перехідного періоду - зокрема, підзвітність та відшкодування - не є поверхневими чи ілюзорними. Така ясність також зміцнить міжнародну правову базу, продемонструвавши, що порушення основоположних прав не залишаться без відповіді.

III. Виступати за надійні механізми правозастосування в рамках правосуддя перехідного періоду.

Хоча концепція правосуддя перехідного періоду зазнала значних змін за останні десятиліття, вона продовжує страждати від відсутності надійних механізмів правозастосування. Ми

ГЕНЕРАЛЬНІ ПАРТНЕРИ

AEQUO ASTERS AVELLUM INTEGRITES

МІЖНАРОДНІ ПАРТНЕРИ

 GreenbergTraurig Linklaters WHITE & CASE

 LCF MORIS SAYENKO
KHARENKO Sokolovskiy
and Partners 20VB

ПАРТНЕР

 SLS LAW FIRM
GROUP

закликаємо Організацію Об'єднаних Націй, як провідну глобальну організацію, на яку покладено завдання підтримувати мир і безпеку, очолити зусилля з безпеки та впровадження таких механізмів. Вони повинні бути негайно задіяні з початком серйозних порушень прав людини, особливо у випадках міжнародних збройних конфліктів. Створення надійних інструментів правозастосування гарантуватиме, що відповідальність не відкладається і не послаблюється, посилюючи здатність міжнародного співтовариства рішуче реагувати на порушення прав людини і міжнародного права.

IV. Посилити підтримку судової реформи та механізмів підзвітності в Україні.

Ми закликаємо інституції ООН та держави-члени посилити підтримку процесу реформування системи правосуддя в Україні та сприяти ефективному розслідуванню та притягненню до відповідальності винних у міжнародних злочинах. Сприяти у повній відповідності до гарантій справедливого судового розгляду. Ця підтримка має включати технічну допомогу, ініціативи з розбудови спроможності та фінансові ресурси для забезпечення стійкості та незалежності судових інституцій України. Посилення прокурорського та слідчого потенціалу, особливо в та слідчих органів, особливо у документуванні та судовому розгляді воєнних злочинів, є важливим для досягнення реальної відповідальності.

З найкращими побажаннями,

Микола Стеценко

Президент Асоціації правників України

Франческа Рестіфо

Старший юрист з прав людини

Інституту прав людини Міжнародної асоціації юристів

Про Інститут прав людини АПУ

З моменту свого заснування у 2002 році Асоціація правників України присвятила свою діяльність зміцненню верховенства права, сприянню захисту прав людини та підтримці розвитку правничої професії. Асоціація об'єднує понад 8 000 членів з різним юридичним досвідом, має 23 регіональні відділення та 27 спеціалізованих комітетів. Інститут прав людини АПУ має на меті підтримувати правників в Україні у зміцненні правовладдя, прав людини та розвитку правничої професії, а також у протидії незаконній, а також протидіяти незаконній агресії проти України правовими інструментами.

ГЕНЕРАЛЬНІ ПАРТНЕРИ

AEQUO ASTERS AVELLUM INTEGRITES

МІЖНАРОДНІ ПАРТНЕРИ

 GreenbergTraurig Linklaters WHITE & CASE

 LCF MORIS SAYENKO
KHARENKO Sokolovskiy
and Partners 200B

ПАРТНЕР

 SLS LAW FIRM
GROUP

Про Інститут прав людини ІВА (ІВАННІ)

Міжнародна асоціація юристів (ІВА), заснована в 1947 році, є провідною світовою організацією міжнародних юристів-практиків, асоціацій адвокатів та правничих товариств. ІВА впливає на розвиток реформи міжнародного права та формує майбутнє юридичної професії в усьому світі. Її членами є 80 000 юристів-практиків та понад 190 асоціацій адвокатів і правничих товариств та правничих товариств на всіх континентах. Інститут прав людини ІВА (ІВАННІ), автономна та фінансово незалежна організація, співпрацює зі світовою юридичною спільнотою з метою просування та захисту прав людини і незалежності юридичної професії в усьому світі.

Для отримання додаткової інформації щодо цієї заяви, будь ласка, звертайтеся до:

Інна Ліньова

Радник з міжнародних діяльності АПУ

iliniova@uba.ua

Франческа Рестіфо

Старша юристка з прав людини та головна представниця ІВАННІ в ООН

Francesca.Restifo@int-bar.org

Джерела:

1 Київська школа економіки. (2024). Звіт про збитки, завдані інфраструктурі від руйнувань, спричинених військовою агресією Росії проти України, станом на січень 2024 року. https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/05/Eng_01.01.24_Damages_Report.pdf

2 Київська школа економіки, 2024.

3 Київська школа економіки, 2024; ЮНЕСКО. (n.d.). Україна: Збитки та жертви. ЮНЕСКО. <https://www.unesco.org/en/ukraine-war/damages-and-victims>

4 США для УВКБ ООН. (2024). Надзвичайна ситуація в Україні. [https://www.unrefugees.org/emergencies/ukraine/#:~:text=Emergencies&text=There%20are%20nearly%204%20million,\(as%20of%20November%202024\).&text=6.8%20million%20refugees%20from%20Ukraine,\(as%20of%20November%202024\).&text=Approximately%2014.6%20million%20people%20are%20in%20need%20of%20humanitarian%20assistance%20y%202024%](https://www.unrefugees.org/emergencies/ukraine/#:~:text=Emergencies&text=There%20are%20nearly%204%20million,(as%20of%20November%202024).&text=6.8%20million%20refugees%20from%20Ukraine,(as%20of%20November%202024).&text=Approximately%2014.6%20million%20people%20are%20in%20need%20of%20humanitarian%20assistance%20y%202024%20)

Люди в біді. (2024). Українська криза біженців: Поточна ситуація. People in Need. <https://www.peopleinneed.net/the-ukrainian-refugee-crisis-current-situation-9539gp>

5 Центр стратегічних і міжнародних досліджень. (2024). Шлях до відновлення: Економічні виклики та можливості України. <https://www.csis.org/blogs/development-dispatch/road-recovery-ukraines-economic-challengesand-opportunities>

6 Центр економічної стратегії. (2025). Економічний трекер війни в Україні. <https://ces.org.ua/en/tracker-economyduring-the-war/>

ГЕНЕРАЛЬНІ ПАРТНЕРИ

AEQUO ASTERS AVELLUM INTEGRITES

МІЖНАРОДНІ ПАРТНЕРИ

 GreenbergTraurig Linklaters WHITE & CASE

ПАРТНЕР

 LCF MORIS SAYENKO
KHARENKO Sokolovskiy
and Partners 2QB

 SLS LAW FIRM
GROUP

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

7 Центр економічної стратегії, 2025.

8 Міжнародний комітет порятунку. (n.d.). Війна в Україні: Які наслідки для світу сьогодні?

<https://www.rescue.org/article/ukraine-war-what-are-impacts-world-today>

9 Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй. (2023). Оцінка впливу на домогосподарства: Основні висновки щодо впливу війни в Україні. Отримано з <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-09/undp-ua-hia-ukr-2.pdf>

10 Міжнародний комітет порятунку. (2024). Україна: сім'ї відзначають два роки повномасштабної війни, десятиліття конфлікту та переміщення. Міжнародний комітет порятунку. <https://www.rescue.org/article/ukraine-families-mark-twoyears-full-scale-war-decade-conflict-and-displacement>

11 Міжнародний комітет порятунку, 2024

ГЕНЕРАЛЬНІ ПАРТНЕРИ

AEQUO ASTERS AVELLUM INTEGRITES

LCF MORIS SAYENKO
KHARENKO Sokolovskiy
and Partners 20VB

МІЖНАРОДНІ ПАРТНЕРИ

 GreenbergTraurig Linklaters WHITE & CASE

ПАРТНЕР

 SLS LAW FIRM
GROUP